

Олег Бажан

Завтра была война

У публикации представлены документы Ведомственного государственного архива Службы безопасности Украины, которые содержат информацию о подготовке Третьего рейха и его союзников к нападению на СССР, отображают «атмосферу» в приграничных районах УССР накануне Великой Отечественной войны.

Ключевые слова: Великая Отечественная война, органы НКВД, «план Барбаросса».

Oleg Bazhan

The War was Tomorrow

The publication contains documents from the security service archives of Ukraine with the information on the Third Reich and its allies preparation for the attack on the USSR. The documents also depict the atmosphere in the frontline regions of Ukraine before the Great Patriotic War.

Key words: the Great Patriotic War, security service, «Barbarossa Plan».

УДК 94 (477)

Петро ТРОНЬКО (м. Київ)

ПЕРШІ БАРИКАДИ ВІЙНИ

У статті відтворено хронологію бойових дій у початковий період Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.).

Ключові слова: план Барбаросса, Велика Вітчизняна війна 1941-1945 рр.

22 червня 1941 року фашистська Німеччина та її союзники віроломно напали на Радянський Союз. Цього дня на світанку ворожі літаки бомбардували радянські аеродроми, залізничні вузли, мирні міста й села, сіючи смерть і руїни.

За божевільними планами фашистської кліки, відомими під назвами генеральний план «Ост», «Зелена папка», Барбаросса та іншими, Радянський Союз мав бути розчленований і ліквідований. На його території передбачалося утворити чотири рейхскомісаріати — німецькі провінції. Москву, Ленінград, Київ та інші міста планувалося висадити в повітря, затопити, повністю стерти з лиця землі.

Першими зустрілися з фашистськими ордами, прийняли на себе несподіваний удар

радянські прикордонники та передові частини військ прикриття.

Фашисти кинули на прикордонні застави відбірні загони вермахту. Агресор розраховував, що радянські сторожові пости протримаються на своїх рубежах не більше півгодини. Та вийшло інакше.

Як великий взірць патріотизму і героїзму радянських воїнів в перші дні війни в історію увійшла оборона Брестської фортеці, а також Рави-Руської, Перемишля.

На допомогу бійцям-прикордонникам Перемишля прийшли 187 робітників і службовців міста. Це були перші ополченці Великої Вітчизняної війни.

Прикордонники Петро Нечаєв, Микола Привезенцев, Валентин Копилов, Іван Смирнов та

інші стійко захищали кожен будинок, кожную вулицю. Бій був нерівний. Сили ворога на цій ділянці переважали радянські підрозділи в 15-20 разів. І все-таки батальйон прикордонників під командуванням старшого лейтенанта Г.С.Поливоди, група ополченців і частини 99-ї стрілецької дивізії, що підійшла до міста, завдали гітлерівцям нищівного контрудару.

23 червня 1941 року над будинком міськради знову замайоріло червоне знамено.

Оборона визволеного міста тривала до 29 червня. За цей час були евакуйовані в тил жінки, діти, а також цінне державне майно. За героїзм, виявлений при визволенні й обороні Перемишля, 99-та стрілецька дивізія першою у Великій Вітчизняній війні нагороджена орденом Червоного Прапора.

22 червня 1941 року несподіваний удар ворога біля села Цуцнів на Волині прийняли на себе прикордонники. Геройськи бився з гітлерівцями заступник політрука застави Василь Петров. Незважаючи на смертельну небезпеку, тяжко поранений, він п'ять годин вів вогонь з кулемета і знищив багато ворожих солдатів та офіцерів.

Коли фашисти, оточивши воїна, хотіли взяти його в полон, Петров піднявся на повний зріст і останньою гранатою підірвав себе і гітлерівців, що наблизились до нього.

Неподалік від села Видранка на Волині здійснив героїчний подвиг молодий прикордонник Іван Пархоменко¹.

У спогадах полковника Кузовкіна читаємо: «...В першу ж годину після початку війни героїськи загинув політрук застави П.Киян. Командування прийняв на себе старшина Пархоменко. Бій був нерівний. До останньої кулі бились навіть тяжкопоранені. Все інтенсивнішим стає вогонь гітлерівців, все більше снарядів лягає в окопи. Іван Пархоменко, по суті, залишається один. Як уві сні чує він гуркіт ворожих машин, що наближаються. Зібравши останні сили, Пархоменко кидає гранату в скупчення ворогів...»

Після війни колгоспники перейменували своє село в Пархоменкове, увічнивши цим подвиг запорізького хлопця — вихованця школи фабрично-заводського навчання Івана Пархоменка. Його ім'ям названо також одну з вулиць Запоріжжя.

Рава-Руський загін було піднято по тривозі вже тоді, коли вздовж прикордонної смуги полало полум'я війни. Кожен борець зайняв своє місце в блокгаузі. Зав'язався бій. Із звітної

карти Головного командування сухопутних військ гітлерівської Німеччини видно, що під Равою-Руською протягом тижня — до 30 червня — 296-та піхотна дивізія безперервно атакувала прикордонників.

У північній частині міста оборону тримали 200 сміливців на чолі з капітаном Прихном, у західній — загін під командуванням помічника комісара Марка Степаняна.

В одній з атак ворожа куля обірвала життя Степаняна. Десять бойових побратимів винесли тіло командира з палаючої пшениці. Тугу і біль за тяжкою втратою прикордонники виплеснули в пісні. Мабуть, це була перша пісня про героя Великої Вітчизняної війни.

На світанку 22 червня ворожий батальйон за підтримки танків, артилерії і мінометів атакував ділянку кордону в Білорусі, яку охороняла 3-тя застава під командуванням нікопольця Віктора Усова. Лейтенант В.Усов і політрук О.Шарипов очолили бій і організували кругову оборону. В. Усов керував боєм до останньої хвилини свого життя.

Ще донедавна вважалося, що всі прикордонники 13-ї застави загинули 22 червня 1941 року в нерівному бою з гітлерівцями. Тривалий час залишались невідомими обставини і деталі безприкладного подвигу, звершеного захисниками державного кордону. І тільки майже через 20 літ пощастило розшукати трьох бійців героїчної застави, які дивом врятувалися від смерті.

Начальником застави був лейтенант Олексій Лопатін, політруком — П.Гласов². Першими помітили переправу німців через Західний Буг прикордонні наряди. Це був несподіваний напад: казарму, житлові будинки обстріляли ворожі гармати й міномети.

Прикордонники засіли в блокгаузах і відкрили вогонь по фашистах, які дійшли до Карбовського луку. Гітлерівці зазнавали великих втрат, але атак не припиняли.

23—25 червня над заставою майорів червоний прапор. Ворог скаженів, намагаючись збити його. Але марно.

Якось з боку села Ільківці близько до застави під'їхали два мотоцикли з колясками. В одній з них сидів німецький генерал. Влучні автоматні черги прошили генерала і його супроводжуючих. У генеральському портфелі прикордонники знайшли топографічну карту, на якій великі стріли сягали Києва та Дніпропетровська.

Після цього випадку гітлерівці ще більше посилили натиск на червоний гарнізон.

Артилерійським вогнем вони дощенту зруйнували всі фортечні будівлі. Бійці змушені були засісти в підвалах. Неймовірні труднощі розділили з ними жінки, діти, поранені. Людям не вистачало харчів, води, медикаментів. І тоді ночами, ризикуючи життям, прикордонникам та їхнім сім'ям почали приносити хліб жінки забузького села Скоморохи. Вони пробірались до неприступного бастіону невідомими ворогу стежинами. Невдовзі цими стежинами під покровом густого туману О.Лопатін відправив у тил дітей, жінок і поранених.

Тринадцять днів тривала оборона застави над Бугом. Щоб просунутися вперед, фашисти зробили підкоп і висадили в повітря залишки фортечної будівлі. Так загинули смертю хоробрих останні захисники 13-ї застави.

Батьківщина високо оцінила подвиг прикордонників, присвоївши посмертно Олексію Васильовичу Лопатіну, колишньому робітнику Ковровського екскаваторного заводу, звання Героя Радянського Союзу.

На чотирнадцятий день війни радянські війська залишили Чернівці і райцентр Садгору. Останньою відходила комендатура В.Дубинського. На висоті, за два кілометри від села Задубрівка, прикордонники протягом кількох годин стримували невеликі ворожі групи. Живими залишились тільки два бійці, один з них був тяжко поранений в ногу. Мужні воїни, які з честю виконали своє бойове завдання, попрямували до села. На шляху з'явилися німецькі танки і мотоцикли. Поранений наказав товаришеві бігти на заставу, а сам не гаючи часу виїняв із сумки гранату і кинув її в головний танк...

Місцевий житель Микола Іванович Йосипенко знайшов у житі вбитого прикордонника. В кишені його гімнастерки лежав комсомольський квиток на ім'я Миколи Павловича Щербини, уродженця Чернігівської області.

Славну сторінку в історію перших боїв з німецько-фашистськими загарбниками вписали бійці 128-го залізничного полку, які охороняли міст через Західний Буг, а також прикордонні застави лейтенантів Ф.Моріна, П.Старовойтова, Ф.Гусєва, А.Сачкова, Ф.Кузьміна, А.Лук'янова, Н.Слюсарєва та інших.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 серпня 1941 року 737 воїнів-прикордонників були нагороджені орденами і медалями країни, а наймужнішим з них присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Пліч-о-пліч з вартовими державних кордонів СРСР мужньо захищали рідну землю воїни укріплених районів, льотчики, а також окремі військові формування, котрі по тривозі встигли підійти до місць перших боїв.

Молодий пілот Іван Іванов, уродженець села Чихово Московської області, буквально першої години війни — 22 червня о 4-й годині 25 хвилин ранку — протаранив фашистський літак над територією Рівненщини, а І.Бутелін — над територією Станіславської (нині — Івано-Франківської) області.

На півдні республіки радянські війська утримували дунайську ділянку державного кордону, проводили сміливі десантні операції на Дунаї та Чорному морі.

Виняткову мужність при захисті Західного Бугу, Володимир-Волинського і Струмильського районів виявили воїни 5-ї армії. Особливо відзначились гарнізони двох дотів. Один з них у селі Морозовичі Володимир-Волинського району Волинської області тримався протягом трьох тижнів. Дот біля села Литовеж оборонявся ще довше — близько місяця. Для знищення цих гарнізонів, котрі по праву можна назвати маленькими брестськими фортецями, гітлерівці застосували отруйні речовини³.

По-геройськи обороняла шосе Томашів — Рава-Руська 41-ша дивізія під командуванням Г.М.Мікушева. П'ять діб тут кипів бій з трьома гітлерівськими з'єднаннями.

Незважаючи на виняткову хоробрість солдатів і командирів Червоної Армії, лінія фронту пересувалась на схід, в глиб країни. Саме в цей період в районах міст Рівне, Луцьк і Дубно розгорнулась одна з найбільших танкових битв Другої світової війни. Назустріч ворожим армадам рушило кілька механізованих корпусів. Радянський контрнаступ виявився несподіваним для гітлерівців, він викликав замішання у ворожому тилу, особливо між містами Дубно та Броди. Паніка ще більше посилилась після того, як 9-й механізований корпус відкинув з'єднання 3-го німецького корпусу на південь від Клевани, а танкова група комісара М.Попєля, сформована зі складу 8-го механізованого корпусу, оволоділа Дубно і взяла під свій контроль 20-кілометрову ділянку шосе Верба — Птича — Дубно.

Обстановка в цьому районі склалася так, що танкісти вимушені були тривалий час діяти у ворожому тилу. Користуючись підтримкою

місцевого населення, вони громили гітлерівські штаби, транспортні колони і механізовані частини, здійснювали сміливі рейди. Група молодих танкістів під командуванням Є.Новикова та І.Гурова під виглядом німецького підрозділу влаштувала несподіваний нічний наліт на танкові колони гітлерівської дивізії, розстріляла з близької відстані до 50 танків.

Безприкладний подвиг здійснив старший сержант 8-го мото-механізованого корпусу Петро Попов. Повертаючись із медсанбату, воїн побачив, що машини з чорними хрестами на броні намагаються форсувати річку. Як перешкодити? Поблизу виявилась покинута німецька гармата. Перемагаючи біль у пораненій нозі, Попов кинувся до гарматного замка. І ось уже один ворожий танк застиг на місці. В цей час поряд вибухнула бомба, Попову відірвало ногу. Намагаючись зупинити кровотечу, він перев'язав куксу дротом. У героя вистачило сили підбити ще два ворожих танки.

Характеризуючи перші бої на радянській території, самі гітлерівці змушені були визнати, що моторизованим німецьким з'єднанням жодного разу не вдалося вийти на оперативний простір або здійснити стратегічний обхід, не кажучи вже про оточення радянських військ.

Уже в перших повідомленнях Радінформбюро вказувалося на масовий героїзм воїнів різних національностей. Поряд з іменами відважних синів російського народу М.Г.Жукова, П.Г.Харитонова, С.І.Здоровцева називались імена українців С.П.Супруна, А.Шевчука, грузина Н.Цурцумія, азербайджанця Камала Касимова, туркмена Курбана Дурди, вірменина А.Калунянця та багатьох інших. Багато синів і дочок українського народу відзначились на початку війни в Білорусі, Молдові, Прибалтиці та в інших куточках країни.

Старовинне місто Брест не раз відігравало важливу роль в історії країни, зокрема під час Грюнвальдської битви, а також Національно-визвольної війни українського народу 1648—1657 років, війни 1812 року. Свою ратну славу місто-фортеця примножило і в період Великої Вітчизняної.

Відбиваючи підступний напад гітлерівських загарбників, захисники Брестської фортеці у надзвичайно важких умовах проявили доблесть і героїзм. Уже з першої години війни гітлерівці спрямували на фортецю ураганний артилерійський вогонь. Понад п'ятсот гарматних і мінометних стволів буквально по-

ливали вогнем смільчаків, з літаків на них було скинуто майже 600 тонн бомб.

На кінець дня 22 червня 1941 року місто Брест, фортеця і прикордонні застави опинились у лещатах найпотужнішого фашистського угруповання «Центр», яке рвалося до Москви. Гітлерівці розраховували, що після згубного вогненного шквалу всі брестські форти, розташовані на окремих острівцях, капітулюють. Та ці надії були марними. Мужні захисники перших метрів рідної землі стояли на смерть. «Я вмираю, але не здаюсь! Прощай, Батьківщино! 20. VII. — 1941 р.», — написав на стіні фортеці свої передсмертні слова невідомий герой. А ось останній автограф москвичів Іванова, Степанчикова і Жунтнева: «Ми поклялися — не підемо звідси...»

Лишилися вірними присязі і застава лейтенанта М.Ішкова, гарнізони доту лейтенанта М.Зиміна, форту «Граф Берг», залізничного вокзалу, будинку облвійськомату і багатьох інших об'єктів. Навіть гітлерівці визнали, що захисники вокзалу вміло використовували приміщення і не здалися навіть тоді, коли підвали були затоплені водою, билися вперто й наполегливо.

Кровопробиті бої спалахнули спочатку в районах Терепільського, Кобринського і Волинського укріплень, а потім від вибухів загуло все навкруги. Ініціативні талановиті командири брали всю відповідальність на себе. Вони самостійно й творчо вирішували складні тактичні задачі, створювали в фортечних укріпленнях групи опору із числа воїнів роз'єднаних підрозділів і членів їх сімей.

На Волинському укріпленні головними вогнищами оборони стали госпіталь і полкова школа. Тут протягом кількох днів відбивали ворожі атаки бійці медсанбату і частина курсантів полкової школи. Медичний персонал і хворі бійці майже всі полягли в нерівній сутичці.

Терепільське укріплення омивав Буг. Гітлерівці, перетворивши бастіони 9-ї застави в руїни, на штурмових човнах почали форсувати річку. Але воїни в зелених кашкетах гідно зустріли непроханих гостей. Застава на чолі з хоробрим лейтенантом Андрієм Кіжеватовим, третя комендатура, транспортна рота і курсанти-шофери стіною стали на шляху ворога, відбиваючи по п'ять-шість атак на добу.

Сміливці утримували свій рубіж до 28 червня, а потім через Терепільські ворота прорвалися до цитаделі і пліч-о-пліч з іншими

підрозділами взяли участь у ліквідації фашистського десанту, який засів у приміщенні клубу.

Фашистські десантники не витримали дружнього удару і відійшли до переправ, сподіваючись на порятунок. Та було пізно. Випереджаючи стоголосе «ура», пішли вперед бійці 84-го стрілецького полку. Хто з гвинтівкою, хто з багнетом, а хто просто з цеглиною чи дрючком.

Десантники в паніці метались по острову. Їх усюди косили кулі прикордонників і бійців 333-го та 84-го полків.

Після знищення десанту цитадель енергійно готувалась до нових випробувань. Вирішальну роль у консолідації збройних сил на острові зіграли учасник громадянської війни капітан Іван Зубачов і полковий комісар Юхим Фомін. Крім Зубачова й Фоміна, в штаб оборони цитаделі входили старший лейтенант Олександр Семененко і лейтенант Анатолій Виноградов, родом з Вологди. Ця четвірка відважних очолила об'єднаний загін, налагодила управління і взаємодопомогу підрозділів фортеці.

26 червня 1941 року штаб оборони вирішив прорвати кільце оточення. Для цього було створено спеціальний загін із ста осіб на чолі з Анатолієм Виноградовим. Загін рушив через річку Мухавець. Слідом зібрався йти весь гарнізон фортеці. Німці помітили переправу і зірвали прорив. Загін Виноградова, що просувався в район Варшавського шосе, був оточений танками й артилерією і майже повністю знищений.

Вирватись із щільного ворожого кільця пробували й інші групи. Та вийти пощастило тільки загонові лейтенанта Дмитра Біломоїна, котрий добрався до білоруських лісів і досяг лінії фронту.

Тим часом гітлерівці посилювали штурмові дії проти захисників фортеці. Вибухи важких снарядів і бомб знищили майже всі наземні споруди, переорали землю. Курява від зруйнованих будинків закрила сонце. В страшних завалах лишилися сотні людей, зброя і рештки продовольства.

30 червня від вибуху авіабомби загинув основний склад штабу оборони. Взятий у полон контужений комісар Фомін був розстріляний. У концтаборі загинув капітан Зубачов.

Групи захисників фортеці, які були відрізані одна від одної горами руїн, засіли в

підвалах казарм, казематі, недобудованих до- тах. Вони вели боротьбу з танками, обладнаними вогнеметами, захищались від отруйних газів, відбивали численні ворожі атаки.

В руїнах казарм тримались бійці Олександра Семененка, Андрія Кіжеватова, А.Потапова. Білий палац охороняли бійці 75-го окремого розвідувального батальйону на чолі з А.Шугуровим. В підвалах інженерного управління зразки мужності показали сапери.

До останнього подиху захищали західний кордон бійці Андрія Кіжеватова, який по- смертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу. Тим, хто міг ще тримати в руках зброю, лейтенант наказав просочитися через оточення групами по два-три бійці. Сам командир іти відмовився:

— Тут моя дев'ята застава, і я — її командир... Наказую жити, щоб знищити ворога, щоб розповісти про тих, хто лежить під цими руїнами.

Це були останні слова героя.

У боротьбі з фашистськими розбійниками чоловікам не поступалися відвагою жінки, які опинились в оточеній фортеці. Вони пережили страхіття боїв і велике особисте горе. Бійці називали їх матерями, сестрами, бойовими подругами. Запам'ятаймо їх імена: Галина Шабловська, Олександра Почерникова, Тетяна Сьомочкіна, Дарія Прохоренко, Тамара Джиджашвілі, Тамара Алексєєва.

У липні 1941 року бої в Бресті досягли кульмінації. Підвальні склепи були продірявлені бомбами й снарядами. Навкруги дим, цементний пил, сліпучі спалахи розривів. Сили людей вичерпались, мучила спрага. Щоб принести казанок річкової води, доводилось ризикувати життям. Закінчувались боеприпаси, не вистачало зброї. Все це тепер добували в бою, розшукували в розбитих складах і казармах, брали з рук загиблих товаришів. Особливою винахідливістю відзначався при цьому «Гаврош» брестських фортів — Петро Клипа, 14-річний вихованець музичного взводу 333-го полку, який приносив боеприпаси з найнебезпечніших місць.

Фортеці вже давно не відповідали армійські радіостанції. Невтішні новини приносили розвідники: наших частин поблизу немає. Та це не викликало паніки, розгубленості.

Тривалі бої велись на Кобринському укріпленні. Тут було не більше тисячі бійців, їх згуртовувала в монолітну сім'ю група відданих воїнському обов'язку командирів і

насамперед заступник командира 44-го полку майор Петро Гаврилов. Прекрасний організатор, він разом зі своїми помічниками політруком С.Скрипником, капітаном К.Касаткіним, лейтенантом Я.Коломійцем, С.Марковим та С.Шромком перетворив форти, будови і вали на неприступні бастіони, організував влучний рушничний і кулеметний вогонь, використовуючи для цього техніку 398-го окремого зенітно-артилерійського дивізіону.

Протягом короткого часу з невеликих груп бійців були сформовані взводи й роти, призначені командири, визначені ділянки оборони, налагоджений телефонний зв'язок між ними.

Міцним горішком виявився для німців Східний форт Кобринського укріплення. Ось що говорилось про нього в фашистських донесеннях:

«27 червня. У Східному форті захищається близько 20 командирів і 370 бійців з достатньою кількістю боеприпасів і продовольства. Води обмаль, її вичерпують з виритих ям. У форті також є жінки й діти. Душею опору є нібито один майор і один комісар.

28 червня. Тривав обстріл Східного форту з танків і штурмових гармат. Але успіху не добились. Навіть обстріл з 88-міліметрової гармати не допоміг. Через те командир дивізії дав наказ встановити зв'язок з льотчиками, щоб з'ясувати можливість бомбардування.

29 червня. З 8.00 авіація скинула багато 500-кілограмових бомб. Але марно... Таким же невдалим був і новий інтенсивний обстріл Східного форту з танків і штурмових гармат.

30 червня. Готувався наступ з палним. Бочки з бензином, мастилом підкочували до фортових окопів, де їх повинні були підпалити ручними гранатами і трасуючими кулями».

«Майор» — це Петро Гаврилов. 32 дні він керував обороною. Вже Східний форт завалився від вибуху величезної бомби. Урвався зв'язок з гарнізоном. Потім захисників лишилось троє, а потім... Гаврилов сам вів останній бій. Знепритомнівши, він потрапив у полон. Фашистські тортури не зломали патріота. Гаврилов зберіг вірність присязі.

За зразкове виконання воїнського обов'язку під час захисту Брестської фортеці в 1941 році та проявлені при цьому відвагу і героїзм майор Петро Гаврилов удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Безсмертям вкрили себе бійці 125-го стрілецького полку, які захищали будинок

комскладу і Північні ворота. На самому кордоні до останньої кулі бились відважні воїни на чолі з капітаном Володимиром Шабловським, у минулому донецьким шахтарем. Пораненого капітана взяли в полон. Разом з дружиною і чотирма малолітніми дочками він ішов під конвоем. Річка. Міст. Є останній шанс повернутися до своїх. Він віддає дочку дружині і кричить полоненим, які йшли поряд:

— За мною!

Блискавичний стрибок через поручні. Але тут же автоматна черга обірвала життя героя.

Виняткову мужність виявили артилеристи 98-го протитанкового дивізіону, що обороняли район Східних воріт. Незважаючи на втрати в техніці й людях, артилеристи діяли рішуче й винахідливо. Під командуванням старшого політрука Миколи Нестерчука і начальника штабу Івана Акімочкіна тут був створений міцний вузол оборони. Просто з валу вели влучний вогонь гармати, що вціліли. Особливо відзначилась обслуга Василя Волокітіна.

З гарматами змагалися в майстерності кулеметники. Два тижні косив ворога кулеметник дивізіону Антон Дерев'янкін.

Майже місяць тривала оборона фортеці на Бузі в умовах оточення. Її захищали близько чотирьох тисяч осіб — представники тридцяти національностей Радянського Союзу.

На бастіонах Бреста відзначилось чимало українців. Серед них С.Шромко з Вінницької області, О.Гончар з Дніпропетровщини, Я.Коломієць з Полтавської області, кияни С.Бобрьонко, О.Сущенко, Ф.Забірко, І.Ленко, М.Кононенко з Донбасу. Мужніми й умілими воїнами показали себе харків'яни Сергій Дьомін, Яків Бірюк, Михайло Твердохліб.

Героїчна Брестська оборона тривала з 22 червня до 20 липня 1941 року. Її герої по праву зажили слави легендарних.

За перші три тижні війни Червона армія втратила 850 тис. осіб (у 10 разів більше, ніж Німеччина), 3,5 тис. літаків, 6 тис. танків. На кінець третього тижня війни війська вермахту просунулись углиб України на 300-350 км. Серед причин поразок Червоної армії у початковий період війни 1941 р. слід назвати прорахунки у визначенні строків нападу Німеччини на Радянський Союз; неукомплектованість радянських військових частин кваліфікованими командирськими кадрами, кращі з яких стали жертвами сталінських репресій; незавершеність заходів по зміцненню західних кордонів, які змінились на початку війни.

Джерела та література

- 1 Горбик В.О., Денисенко Г.Г., Скрипник П.І. Пам'ятки України: проблеми збереження і дослідження. Історичні зошити. — К.: Інститут історії України НАН України, 1994. — С.28.
- 2 У пам'яті народній. — К.: Головна редакція УРЕ, 1975. — С.194.
- 3 Украинская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза. 1941–1945 гг. — В трех томах. — Т.1: Советская Украина в период отражения вероломного нападения фашистской Германии на СССР и подготовки условий для коренного перелома в войне (июнь 1941г.-ноябрь 1942 г.) — К.: Политиздат Украины, 1975. — С. 58.

Петр Тронько

Первые баррикады Войны

В статье воссоздана хронология боевых действий в начальный период Великой Отечественной войны (1941-1945 гг.).

Ключевые слова: план Барбаросса, Великая Отечественная война 1941-1945 гг.

Petro Tronko

The First Barricades of The War

A chronology of military operations of the first period of the Grear Patriotic War (1941-1945) is recreated in the article.

Key words: The Barbarossa Plan, The Great Patriotic War (1941-1945)

